YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
(toinen jaosto)

11 päivänä helmikuuta 2009 *

Asiassa T-25/07,

Iride SpA, kotipaikka Torino (Italia), ja

Iride Energia SpA, kotipaikka Torino,

edustajinaan asianajajat L. Radicati di Brozolo, M. Merola ja C. Bazoli,

kantajina,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään E. Righini ja G. Conte,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

jossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta vaaditaan kumoamaan 8.11.2006 tehty komission päätös 2006/941/EY (EUVL L 366, s. 62) valtiontuesta C 11/06 (ex N 127/05), jonka Italia aikoo myöntää AEM Torinolle tukena, jolla pyrittiin korvaamaan energia-alan hukkakustannuksia, siltä osin kuin siinä katsotaan, että kyseessä on valtiontuki, ja asetetaan tuen yhteismarkkinoille soveltumisen ehdoksi se, että AEM Torino maksaa takaisin sen aikaisemman lainvastaisen tuen, joka sille oli myönnetty niin kutsuttuja ”kunnallistettuja” yrityksiä koskevasta järjestelmästä,

EUROOPAN YHTEISÖJEN
ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja I. Pelikánová (esittelevä tuomari) sekä tuomarit K. Jürimäe ja S. Soldevila Fragoso,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies J. Palacio González,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 1.7.2008 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asian tausta

1 Kantajina olevat Iride-konsernin holding-yhtiö Iride SpA ja sen tytäryhtiö Iride Energia SpA toimivat sähkö- ja lämpöenergian alalla. Konserni on syntynyt AEM Torino SpA:n ja AMGA SpA:n 31.10.2005 tapahtuneessa fuusiossa. Kantajista tuli kyseisten tukien saajia AEM Torinon tuotua omistamansa tukien kohteena olleet laitokset apportti-omaisuutena fuusioon.

Aikaisempi tuki

2 Komissio teki sille tehdyn kantelun vuoksi 5.6.2002 päätöksen 2003/193/EY valtiontuesta, joka koskee Italian myöntämiä verovapautuksia ja halpakorkoisia lainoja yleishyödyllisille laitoksille, joiden osake-enemmistö on julkisessa omistuksessa (EYVL L 77, s. 21; jäljempänä verovapautuksista tehty päätös). Tässä päätöksessä komissio totesi, että Italian tasavallan niin kutsutuille ”kunnallistetuille” (municipalizzate) yrityksille myöntämät verovapautukset ja lainat ovat lainvastaisia ja yhteismarkkinoille soveltumattomia, ja se määräsi nämä tuet takaisinperittäviksi tuensaajayrityksiltä. Yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa C-207/05, komissio vastaan Italia, 1.6.2006 antamassaan tuomiossa (ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa), että Italian tasavalta oli jättänyt jäsenyysvelvoitteensa noudattamatta, koska se ei ollut pannut verovapautuksista tehtyä päätöstä täytäntöön.

3 Sen jälkeen kun sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä 19.12.1996 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 96/92/EY (EYVL 1997, L 27, s. 20) oli pantu täytäntöön, Italian viranomaiset antoivat 18.7.2000 komissiolle EY 88 artiklan 2 kohdan mukaisesti tiedoksi hukkakustannusten korvaamiseen liittyvän valtiontuen, joka oli myönnetty ENEL-konsernille ja niille muille yhtiöille, joille ENEL:n vanhat laitokset oli luovutettu. AEM Torino omisti 8 prosenttia näistä erään eli Edipower SpA -nimisen yhtiön osakepääomasta. Komissio julisti tämän tuen EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitetuin tavoin yhteismarkkinoille soveltuvaksi hukkakustannuksiin liittyvien valtiontukien analyysimenetelmistä antamansa tiedonannon (jäljempänä hukkakustannuksia koskeva tiedonanto) perusteella 1.12.2004 tekemällään päätöksellä (jäljempänä ENEL-päätös).

Riidanalainen toimenpide

4 Italian viranomaiset ilmoittivat 21.3.2005 komissiolle EY 88 artiklan 2 kohdan mukaisesti uuden valtiontuen, jonka ne aikoivat myöntää AEM Torinolle hukkakustannusten korvaamiseen (jäljempänä riidanalainen toimenpide).

5 Riidanalainen toimenpide määriteltiin useissa eri kansallisissa säännöksissä. Sähköverkostoon liittyvistä yleiskustannuksista 26.1.2000 tehdyn teollisuus-, kauppa- ja käsiteollisuusministerin päätöksen (GURI nro 27, 3.2.2000) 2 §:n 1 momentin a kohdassa määrätään, että näihin yleiskustannuksiin kuuluvat ”tuottaja-jakelijayrityksille hukkakustannuksista maksetut korvaukset”.

6 Hukkakustannuksista maksettujen korvausten rahoittamiseksi Autorità per l’energia elettrica e il gas (sähkö- ja kaasuenergiaviranomainen, jäljempänä AEEG) avasi 28.12.2002 tehdyllä päätöksellä nro 238/00 (GURI, Supplemento Ordinario 5.1.2001)

sähköalan tasauskassassa (jäljempänä CCSE) erityisen tilin, jolle sähkötariffin tietyn osatekijän (A 6), jota kaikkien loppuasiakkaiden oli maksettava, soveltamisesta saatava tuotto talletettiin.

7 Talous- ja valtiovarainministerin 10.3.2005 tekemällä päätöksellä AEM Torinolle aiheutuneiden hukkakustannusten määräksi vahvistettiin 16 338 000 euroa.

Oikeudenkäyntiä edeltänyt menettely

8 Riidanalaisen toimenpiteen tiedoksiantamista seuranneina kuukausina komissio osoitti Italian viranomaisille useita eri tietojensaantipyyntöjä tarkistaakseen, oliko AEM Torinolle myönnetty lainvastaista ja yhteismarkkinoille soveltumatonta valtiontukea, ja jos oli, oliko AEM Torino noudattanut palauttamisvelvollisuuttaan. Näissä pyynnöissä viitattiin etenkin verovapautuksista tehdyn päätöksen kohteena olevaan tukeen.

9 Koska komissio ei mielestään saanut tyydyttävää vastausta, se aloitti 4.4.2006 tehdyllä päätöksellä EY 88 artiklan 2 kohdassa määrätyn menettelyn riidanalaisesta toimenpiteestä (jäljempänä aloittamispäätös). Komissio täsmensi tässä päätöksessä ensinnäkin, että sen mielestä riidanalainen toimenpide oli EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu valtiontuki, toiseksi, että tuo tuki oli hukkakustannuksia koskevassa tiedonannossa ilmoitettujen arviointiperusteiden mukainen, mutta kolmanneksi, ettei tuota tukea voitu tuossa muodossa julistaa yhteismarkkinoille soveltuvaksi, koska AEM Torinolle

oli todennäköisesti myönnetty lainvastaista ja yhteismarkkinoille soveltumatonta valtiontukea eikä sitä vielä ollut palautettu.

10 Aloittamispäätös julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 17.5.2006 (EUVL C 116, s. 2). Tuossa päätöksessä komissio kehotti asianomaisia esittämään huomautuksensa yhden kuukauden kuluessa päätöksen julkaisemisesta. Italian viranomaiset, AEM Torino ja ulkopuoliset, joita asia koski, eivät kuitenkaan esittäneet huomautuksia komissiolle.

11 Komissio päätti valtiontuesta C 11/06 (ex N 127/05), jonka Italia aikoo myöntää AEM Torinolle, 8.11.2006 tekemällään päätöksellä 2006/941/EY (EUVL L 366, s. 62; jäljempänä riitautettu päätös) EY 88 artiklan 2 kohtaan perustuneen menettelyn. Se katsoi tässä päätöksessä pääasiallisesti, että riidanalainen toimenpide oli yhteismarkkinoille soveltuva tuki mutta ettei tätä tukea voitu kuitenkaan hyväksyä ennen kuin Italian tasavalta esittäisi sille todisteet siitä, että AEM Torinolle ei ollut myönnetty verovapautuksista tehdyssä päätöksessä tarkoitettua tukea, tai tarpeen tullen siitä, että AEM Torino oli maksanut kyseisen tuen takaisin viivästyskorkoineen.

Oikeudenkäynti ja asianosaisten vaatimukset

12 Kantajat nostivat tämän kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 30.1.2007 jättämällään kannekirjelmällä.

13 Kantajat vaativat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

– kumoaa riitautetun päätöksen, koska riidanalaista toimenpidettä pidetään siinä valtiontukena ja koska siinä lykätään tuen maksamista siihen asti, kunnes Italian tasavalta on esittänyt todisteen siitä, että AEM Torino on palauttanut verovapautuksista tehdyn päätöksen kohteena olevan tuen

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

14 Komissio vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

– hylkää kanteen

– velvoittaa kantajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

15 Kantajat esittävät kaksi kanneperustetta, joista toinen perustuu EY 87 artiklan 1 kohdan rikkomiseen ja toinen ”tuen maksamisen lykkäämisen” lainvastaisuuteen.

EY 87 artiklan 1 kohdan rikkomista koskeva ensimmäinen kanneperuste

16 Ensimmäinen kanneperuste jakautuu kahteen osaan. Kantajat riitauttavat sen, että riitautettu toimenpide on katsottu valtiontueksi, koska edellytys, jonka mukaan tuki on maksettava valtion varoista ja edellytys, joka liittyy edun myöntämiseen tuensaajille, eivät täyty.

17 Ensimmäisessä kanneperusteessaan kantajat esittävät lisäksi kaksi muuta väitettä, joiden mukaan tutkintaa ei ole toimitettu eikä riitautettua päätöstä ole perusteltu. Koska nämä väitteet eivät todellisuudessa kuitenkaan liity EY 87 artiklan 1 kohdan rikkomiseen, ne tutkitaan erikseen kolmantena ja neljäntenä kanneperusteena.

Ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa, joka liittyy edellytykseen, jonka mukaan tuki on maksettava valtion varoista

– Asianosaisten lausumat

18 Kantajat väittävät pääasiallisesti, ettei riitautettuun toimenpiteeseen käytetty valtion varoja, vaan siihen kuuluu vain yksityissektorin taloudellisten toimijoiden, toisin sanoen yhtäältä sähkön loppukuluttajien ja toisaalta sähkönjakelijoiden, välisiä siirtoja.

19 Hukkakustannusten kattamiseen liittyvä Italian järjestelmä on niiden mukaan oikeudelliselta kannalta katsoen järjestelmä, jossa määrätään valtion yhdelle yksityishenkilöiden ryhmälle, toisin sanoen sähkön loppukuluttajille, asettamasta velvollisuudesta siirtää tietyt summat toiselle yksityishenkilöiden ryhmälle, toisin sanoen yrityksille, jotka saavat korvauksen hukkakustannuksista. Kantajat korostavat, että tältä kannalta katsoen kyseinen järjestelmä ei eroa velvollisuudesta ostaa ennalta määrätyillä vähimmäishinnoilla, mikä ei kuulu EY 87 artiklan soveltamisalaan, ja näin on siitä huolimatta, että tässä tapauksessa yksityishenkilöiden väliset varojen siirrot on pakko tehdä CCSE:ssä avatun tilin välityksellä eikä suoraan.

20 Kantajien mukaan CCSE:llä on vain välittävä kirjanpidollinen tehtävä maksuvelvollisten yksityishenkilöiden ja vastaavat summat saavien henkilöiden välillä, minkä vuoksi talletetut summat eivät ole sen käytettävissä edes lyhyttä aikaa.

21 Komissio toteaa, että siirretyt summat ovat valtion varoja, sillä CCSE, joka ottaa ne vastaan ja varmistaa niiden jakamisen, on julkinen elin ja koska valtio voi näin määrätä kerätyistä summista.

– Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

22 EY 87 artiklan 1 kohdassa määrätään, että valtion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu yhteismarkkinoille siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

23 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee ensinnäkin, että EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna valtiontukena on pidettävä ainoastaan suoraan tai välillisesti valtion varoista myönnettyjä etuja. Tässä määräyksessä tehty ero ”jäsenvaltion myöntämän tuen” ja ”valtion varoista myönnetyn tuen” välillä ei näet merkitse sitä, että kaikki jäsenvaltion myöntämät edut olisivat tukea riippumatta siitä, onko ne rahoitettu valtion varoista, vaan erottelun tarkoituksena on ainoastaan sisällyttää tuen käsitteeseen valtion suoraan myöntämät edut ja valtion nimeämien tai perustamien julkisten tai yksityisten elinten välityksellä myönnetyt edut (ks. asia C-379/98, PreussenElektra, tuomio 13.3.2001, Kok., s. I-2099, 58 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

24 Tässä asiassa on kiistatonta, että riidanalaiseen toimenpiteeseen liittyvät summat perittiin ensin yksityishenkilöiltä, toisin sanoen kaikilta energian kuluttajilta, ja että ne tämän jälkeen talletettiin CCSE:ssä avatulle tilille ja siirrettiin tämän jälkeen AEM Torinolle, joka on yksityinen yritys. Asiassa ei myöskään ole kiistetty, että CCSE on julkinen elin, joka Italian valtion määräyksestä välittää hukkakustannuksista maksettavat korvaukset niiden saajille.

25 Valtion varojen käsitteestä on toiseksi syytä muistuttaa, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä on todettu, että EY 87 artiklan 1 kohta koskee kaikkia rahoituskeinoja, joita julkinen sektori voi tosiasiallisesti käyttää tukeakseen yrityksiä, ilman että sillä seikalla olisi merkitystä, ovatko nämä varat pysyvästi julkisen sektorin varoja. Tästä seuraa, että vaikka kyseistä toimenpidettä vastaavat summat eivät ole pysyvästi valtionkassan omistuksessa, ne voidaan luokitella valtion varoiksi jo sillä perusteella, että ne ovat jatkuvasti valtion valvonnassa ja siis toimivaltaisten kansallisten viranomaisten käytettävissä (ks. vastaavasti asia C-83/98 P, Ranska v. Ladbroke Racing ja komissio, tuomio 16.5.2000, Kok., s. I-3271, 50 kohta ja asia C-482/99, Ranska v. komissio, tuomio 16.5.2002, Kok., s. I-4397, 37 kohta).

26 Kantajat väittävät, että tässä asiassa riidanalainen toimenpide on samanlainen kuin toimenpide, josta oli kyse edellä mainitussa asiassa PreussenElektra, jossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että yksityisille sähkönjakeluyrityksille asetettuun velvoitteeseen ostaa kiinteillä vähimmäishinnoilla uusiutuvista energialähteistä tuotettua sähköä ei liittynyt valtion varojen suoraa tai välillistä siirtämistä tällaista sähköä tuottaville yrityksille (tuomion 59 kohta).

27 On syytä todeta, että edellä mainitussa asiassa PreussenElektra valtio oli asettanut lakiin perustuvan velvollisuuden ostaa vähimmäishinnalla mutta että sen lisäksi se ei millään tavoin osallistunut kyseisten varojen keräämiseen ja/tai jakamiseen: ostohintaa vastaavat summat siirrettiin suoraan yksityisen sektorin taloudellisten toimijoiden eli sähkönjakajayritysten ja uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön tuottajien välillä. Nyt esillä olevassa asiassa sitä vastoin CCSE, joka on julkinen elin, perii sähkötariffin A 6 -osatekijän soveltamisesta saatavan tuoton ja hoitaa sitä erityisellä tilillä ennen kuin se jaetaan saajalle eli AEM Torinolle.

28 Tästä syystä ja kun edellä 25 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö otetaan huomioon, kyseisiä summia on pidettävä valtion varoina, sillä ne ovat jatkuvasti julkisessa valvonnassa, minkä lisäksi ne ovat valtion omaisuutta.

29 Komissio on todennut julkisesta valvonnasta – eivätkä kantajat ole sitä kiistäneet – että CCSE sai käyttää A 6 -tilillään saatavilla olevia summia kattaakseen tilapäisesti muiden tilien negatiivisia saldoja. Lisäksi komissio on kertonut tapauksesta, jossa Italian viranomaiset olivat ministerin päätöksellä kiinnittäneet osan kyseisellä tilillä olevista varoista muihin kuin siihen tarkoitukseen, johon ne oli talletettu. Kantajien väite, jonka

mukaan CCSE:llä oli vain välittävä kirjanpidollinen tehtävä ja jonka mukaan kyseisten summien tallettaminen tälle CCSE:n tilille ei mahdollistanut sitä, että ne olisivat olleet sen käytettävissä edes tilapäisesti, on hylättävä. Kantajat ovat tosin väittäneet, että Italian valtio ei tässä tapauksessa ollut toiminut omasta aloitteestaan vaan tarkoituksenaan noudattaa yhteisön säännöksiä ja että näiden summien käyttötarkoituksen vaihtuminen suhteessa niiden alkuperäiseen käyttötarkoitukseen oli ollut vain seurausta siitä, että niitä oli ollut mahdotonta palauttaa ne perusteettomasti maksaneille henkilöille. Tämä ei kuitenkaan vaikuta komission tästä esittämään päätelmään, jonka mukaan Italian valtiolla on mahdollisuus määrätä CCSE:n A 6 -tilillä olevista summista, milloin se osoittautuu tarpeelliseksi tai sopivaksi, muun muassa muuttamalla niiden käyttötarkoitusta.

30 CCSE:n A 6 -tilille talletettujen summien omistajuudesta on toiseksi todettava, että vaikka kantajat kiistävät niiden kuuluvan CCSE:lle itselleen, ne eivät silti ole kirjelmissään selittäneet, kenelle ne kuuluvat, vaan ovat vain todenneet, että kyseiset summat kuuluvat yhä edelleen ”sähköjärjestelmälle”. Kantajat ovat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen istunnossa esittämään kysymykseen vastatessaan täsmentäneet, että kyseiset summat pysyivät sähkön loppukuluttajien omistuksessa.

31 Corte suprema di cassazione (Italian korkein oikeus) on 3.4.2003 annetussa tuomiossa nro 11632/03 katsonut, ettei CCSE ole Italian valtiosta erillinen oikeushenkilö ja että viimeksi mainittua on pidettävä CCSE:lle maksettujen summien omistajana. Tuon tuomion 4.3–4.7 kohdassa Corte suprema di cassazione on suorittanut CCSE:n oikeushenkilöllisyyttä koskevan perusteellisen tutkimuksen, joka perustuu alalla sovellettavien lain säännösten tutkimiseen ja samankaltaisia tapauksia koskevaan oikeuskäytäntöön Italian oikeudessa. Se on päätellyt, että CCSE on valtion elin ja että sille maksetut summat, vaikka ne ovatkin peräisin yksityishenkilöiltä ja vaikka ne onkin suunnattu yksityisyrityksille, ovat valtion omaisuutta.

32 Lausumat, jotka kantajat ovat vastineessaan esittäneet, kun ne ovat kiistäneet tuon tuomion perusteltavuuden ja sen merkityksen nyt esillä olevassa asiassa, eivät ole vakuuttavia.

33 Ensiksi kantajat väittävät, että Corte suprema di cassazionea pyydettiin kyseiseen tuomioon johtaneessa asiassa ratkaisemaan oikeudellisia kysymyksiä, jotka eroavat tässä asiassa tutkittavista kysymyksistä. Niiden mukaan Corte suprema di cassazione oli lausunut sen rikkomisen luonteesta, jolla Italian hintoja käsittelevän ministerikomitean (CIP) jäsenet olivat virkatehtävissään vaarantaneet CCSE:n hallussa olevat valtion tulot. Se oli tuolloin joka tapauksessa halunnut rangaista kyseisiä henkilöitä. Corte suprema di cassazionen esille tuomia periaatteita ei siis kantajien mukaan voida soveltaa abstraktisti muunlaisiin tapauksiin ottamatta huomioon sitä asiayhteyttä, jossa ne on esitetty.

34 Siitä riippumatta, ovatko kyseiseen tuomioon johtaneiden syiden taustaa koskevat kantajien olettamat perusteltuja, tuossa tuomiossa kyseisten varojen valtiollisesta luonteesta esitettyjä toteamuksia ei voida pitää sellaisina, etteikö niitä voitaisi erottaa siitä seikasta, että Corte suprema di cassazione teki ratkaisunsa rikosasiassa eikä siviili- tai hallintoasiassa. Koska rikosoikeuden ja etenkin niiden kirjanpitorikosta koskevien säännösten, joista oli kyse tuohon tuomioon johtaneessa asiassa, tarkoituksena on suojella luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden siviilioikeuteen tai hallinto-oikeuteen perustuvia oikeuksia, kyseisten tilien oikeudenomistajat on joka tapauksessa määritettävä siviilioikeuden tai hallinto-oikeuden perusteella. Tästä syystä Corte suprema di cassazionen tuomiossa esitettyjä toteamuksia, jotka liittyvät siihen, ettei CCSE ole oikeushenkilö, ja sen hoitamille tileille talletettujen varojen omistajuuteen, voidaan soveltaa yleisesti myös rikosoikeuden alan ulkopuolella.

35 Toiseksi kantajat väittävät, että Corte suprema di cassazionen antamaan tuomioon johtaneessa asiassa sovellettu oikeudellinen kehys on tällä välin täysin muuttunut. Ne viittaavat tältä osin etenkin AEEG:n, jolle annettiin CIP:n aiemmin käyttämiä toimivaltuuksia, perustamiseen vuonna 1995 annetulla lailla ja AEEG:n päätökseen

nro 70/97, jossa viimeksi mainittu oli ensimmäistä kertaa selvästi erottanut sähkötariffit lisämaksuineen valtion tuloista. Kantajien mukaan ennen alan vapauttamista, josta tämä viimeksi mainittu muutos johtui, ENEL:in budjettiin julkisena elimenä voitiin siirtää sähkötariffin eri osatekijöitä, mikä johti siihen, että niitä pidettiin julkisina varoina, vaikka ENEL oli vuodelta 1992 olevien säännösten perusteella tällä välin muutettu osakeyhtiöksi.

36 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että komission esittämät lausumat mitätöivät nämä lausumat. Sen osalta, että AEEG otti hoitaakseen CIP:n tehtävät, vaikuttaa selvältä, että koska käytettävissä oleva toimivalta ei ole muuttunut, ei ole tärkeää tietää, kuuluuko sähkötariffin lisämaksuista määrääminen, niiden hoito ja käyttö AEGG:n kaltaiselle itsenäiselle viranomaiselle vai CIP:n kaltaiselle ministeriöiden väliselle komitealle. Siitä, ettei ENEL Corte suprema di cassazionen tuomion kohteena olevien sähkötariffin lisämaksujen saajana enää ole julkinen laitos, kuten komissio aivan oikein huomauttaa, on syytä todeta Italian korkeimman oikeuden korostaneen, että se seikka, että kyseiset summat on tarkoitettu käytettäviksi yrityksille maksettaviin korvauksiin, ei millään tavoin vaikuta niiden kuulumiseen valtiolle. Kyseisestä tuomiosta ilmenee samoin, että se seikka, että AEEG erotti valtion yleiseen talousarvioon merkittäviksi tarkoitetut lisämaksut niistä lisämaksuista, jotka maksettiin CCSE:ssä olevalle suljetulle tilille ja jotka oli tarkoitettu käytettäviksi yrityksille maksettaviin korvauksiin, ei sulje pois sitä, että viimeksi mainituista tulee valtion omaisuutta, kun ne on maksettu CCSE:lle.

37 Lopuksi kantajat kiistävät sen, että Corte suprema di cassazionen tavoin voitaisiin päätellä, että CCSE:n tilillä A 6 olevat varat olisivat julkisia varoja siitä syystä, että CCSE kuuluu valtion kirjanpitojärjestelmään. Varojen oikeudellinen luonne ei nimittäin riipu siitä, onko ne talletettu julkiseen vai yksityiseen laitokseen. Joka tapauksessa AEEG, joka sai vapaasti valita sen talletuslaitoksen, jonka hoidettavaksi se erityistilin antoi, oli valinnut CCSE:n pelkistä sopivuussyistä.

38 Tässä suhteessa on riittävää todeta, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella ole toimivaltaa asettaa kyseenalaiseksi Corte suprema di cassazionen Italian kansallisesta oikeudesta esittämää tulkintaa.

39 Tästä seuraa, että CCSE:n A 6 -tilille talletetut summat kuuluvat Italian valtiolle ja että viimeksi mainittu voi määrätä niistä. Näin ollen niitä on edellä 25 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä esitettyjen periaatteiden mukaisesti pidettävä valtion varoina.

40 Näin ollen ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa on perusteettomana hylättävä.

Ensimmäisen kanneperusteen toinen osa, joka liittyy edun myöntämisedellytykseen

– Asianosaisten lausumat

41 Kantajat väittävät, että riidanalainen toimenpide ei täytä edellytystä, joka liittyy edun myöntämiseen saajayritykselle, ja että komissio ei ole riitautetussa päätöksessä antanut tästä mitään selitystä.

42 Kantajien mukaan riidanalainen toimenpide mahdollistaa sen, että saajayritykset voivat ennen markkinoiden vapauttamista kattaa valtion asettamien velvollisuuksien mukaisesti tehtyihin investointeihin liittyviä kiinteitä kuluja, joita ne eivät pysty kattamaan pelkillä sähkön myynnistä vapautetuilla markkinoilla saamillaan omilla tuloilla. Tästä syystä kyseessä ei ole taloudellinen etu vaan toimenpide, jolla pyritään välttämään se, että yrityksiä rangaistaisiin pelkästään siitä syystä, että ne ovat ennen markkinoiden vapauttamista mukautuneet viranomaisten strategisiin ohjeisiin, mikä vastaisi edun antamista sellaisille kilpaileville yrityksille, joiden ei ole tarvinnut tehdä tällaisia kannattamattomia investointeja.

43 Kantajien mukaan hukkakustannukset eivät ole yritysten budjettia yleensä rasittavia kuluja valtiontukeen liittyvässä yhteisön oikeuskäytännössä tarkoitetulla tavalla, koska kilpailulle avoimessa normaalissa markkinatilanteessa yksikään yritys ei olisi tehnyt hukkakustannuksia aiheuttavia investointeja. Kyse ei siis voi olla riidanalaisella toimenpiteellä annetusta edusta vaan pikemminkin aiemman järjestelmän soveltamisesta seuranneen kilpailuhaitan poistamisesta.

44 Kantajat siis väittävät, että komission olisi pitänyt osoittaa, että riidanalaisella toimenpiteellä mentiin pidemmälle kuin pelkästään katettiin hukkakustannuksia ja että se oli lisäetu edunsaajille. Tämä on tässä tapauksessa mahdotonta, sillä niiden saamat summat oli laskettu laitosten kiinteiden kulujen ja niiden tulojen välisen erotuksen perusteella, joita sähkönmyynnistä voitiin saada.

45 Komissio väittää, että koska riidanalainen toimenpide muodostuu siitä, että AEM Torinolle on siirretty 16 338 000 euroa, joka ei ole vastiketta valtiolle tai julkisyhteisölle suoritetuista palveluista vaan jolla on tarkoitus kattaa kyseiselle yritykselle normaalisti aiheutuvia kustannuksia, kyseessä on valtiontukia koskevassa yhteisön oikeudessa tarkoitettu etu.

– Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

46 Sen tutkimiseksi, onko valtion toimenpide tukea, on vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan määritettävä, saako tuensaajayritys taloudellista etua, jota se ei olisi saanut normaalissa markkinatilanteessa (asia C-39/94, SFEI ym., tuomio 11.7.1996, Kok., s. I-3547, 60 kohta; asia C-256/97, DM Transport, tuomio 29.6.1999, Kok., s. I-3913, 22 kohta ja yhdistetyt asiat T-204/97 ja T-270/97, EPAC v. komissio, tuomio 13.6.2000, Kok., s. II-2267, 66 kohta).

47 Nyt esillä olevassa asiassa on kiistatonta, että riidanalaisella toimenpiteellä määrätään 16 338 000 euron siirtämisestä AEM Torinolle. Tällöin herää kysymys siitä, onko tämä siirto sellainen taloudellinen etu, jota tämä yritys ei olisi saanut normaalissa markkinatilanteessa, kuten komissio väittää, vai onko kyse kantajien väittämin tavoin vain siitä, että sillä palautettiin AEM Torinon osalta ennalleen normaali markkinatilanne suhteessa kilpaileviin yrityksiin, joille ei ollut aiheutunut hukkakustannuksia.

48 Tähän kysymykseen annettava vastaus riippuu siitä, millainen tulkinta käsitteelle ”normaali markkinatilanne” on annettava silloin, kun se liittyy sähköntuotantomarkkinoiden vapauttamiseen. Komission mukaan tässä suhteessa tapahtuneet muutokset kuuluvat kehityskulkuihin, joihin taloudellisten toimijoiden pitää normaalissa markkinatilanteessa varautua, tai kyseiset toimijat eivät ainakaan voi perustellusti luottaa siihen, että olemassa oleva lainsäädäntö pysyisi ennallaan. Kantajat sitä vastoin väittävät pääasiallisesti, että normaaliin markkinatilanteeseen kuuluu lainsäädännön vakaus tai ainakin sen luottamuksen suojelu, joka niillä on tähän vakauteen etenkin silloin, kun valtio on kannustanut yrityksiä – tai jopa velvoittanut ne – tekemään tiettyjä investointeja, kuten tässä tapauksessa oli tapahtunut.

49 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että komission mielipide on vakuuttavampi.

50 Demokraattisessa valtiossa samoin kuin markkinataloudessakin lainsäädäntöä voidaan näet muuttaa millä hetkellä hyvänsä. Koska Euroopan yhteisöjen talouspolitiikan yleisenä suuntauksena on kansallisten markkinoiden avautuminen ja jäsenvaltioiden välisen kaupan suosiminen, näin on sitäkin suuremmalla syyllä siinä tapauksessa, jossa – kuten nyt esillä olevassa asiassa – aikaisemmassa lainsäädännössä säädettiin tiettyjen markkinoiden kansallisesta ja/tai alueellisesta eristämisestä monopolitilanteen luomiseksi. Tästä seuraa, että direktiivillä 96/92 tehdyn kaltaisella aiemmin eristettyjen markkinoiden avaamisella ei voida katsoa poikettavan normaalista markkinatilanteesta.

51 On siis syytä todeta, että direktiivin 96/92 antamisen jälkeen tapahtunut sähköalan lainsäädännön muuttaminen kuuluu normaaliin markkinatilanteeseen ja että kun AEM Torino teki kyseiset hukkakustannuksia aiheuttaneet investoinnit, se otti tavanomaisen riskin, johon kuuluu olennaisena osana lainsäädännön mahdollinen muuttuminen, kuten komissio on todennut.

52 On tosin totta, että kaikissa oikeusvaltion järjestelmissä yrityksillä ja yksityishenkilöillä on oikeus siihen, että heidän perusteltua luottamustaan suojataan. Nyt esillä olevassa asiassa ei kuitenkaan ole tarpeen tutkia, saattoivatko kantajat perustellusti vedota sen luottamuksen suojaan, joka niillä oli ollut sähköalan lainsäädännön vakauteen.

53 Ensinnäkin on niin – kuten komissiokin aivan oikein on todennut –, että kantajat eivät ole esittäneet sellaisia seikkoja, jotka tukisivat niiden väitettä, jonka mukaan Italian viranomaiset olivat pakottaneet ne hyväksymään investointeja, joista riidanalaisessa toimenpiteessä tarkoitetut hukkakustannukset olivat aiheutuneet.

54 Toiseksi sen luottamuksen suojelu, joka kantajilla oli ollut sähköalan lainsäädännön vakauteen, on tosiasiassa varmistettu nyt esillä olevassa asiassa, koska komissio on riitautetussa päätöksessä todennut, että riidanalainen toimenpide oli lähtökohtaisesti yhteismarkkinoille soveltuva valtiontuki, sillä ainoalla varauksella, että verovapautuksista tehdyssä päätöksessä tarkoitettu tuki oli maksettava ensin takaisin. Tämä riidanalaisen toimenpiteen yhteensoveltuvuuden myöntäminen on sen menettelytavan mukaista, jota komissio on ilmoittanut noudattavansa hukkakustannuksiin liittyviä valtiontukien analyysimenetelmiä koskevassa tiedonannossa, jossa se toteaa, että se ”voi ottaa myönteisen kannan näihin tukiin, jos niiden aiheuttaman kilpailun vääristymiä tasapainottaa se, että tuet edistävät markkinavoimien saavuttamattomissa olevien yhteisön tavoitteiden toteuttamista”, ja että ”hukkakustannusten korvaamiseen myönnettäviin tukiin voidaan periaatteessa soveltaa [EY] 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaista poikkeusta”.

55 Koska kantajien luottamusta sähköalan lainsäädännön vakauteen on tosiasiallisesti suojattu, ne eivät voi hyväksyttävästi väittää, että tämä suoja olisi ollut toimeenpantava jollain tietyllä tavalla jonkin toisen tavan sijaan, toisin sanoen siten, että riidanalainen toimenpide olisi pitänyt jättää EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun valtiontuen käsitteen ulkopuolelle pikemminkin kuin julistaa se EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan perusteella yhteismarkkinoille soveltuvaksi.

56 Tästä seuraa, että ensimmäisen kanneperusteen toinenkin osa on hylättävä.

Kolmas kanneperuste, joka koskee tutkinnan toimittamatta jättämistä

Asianosaisten lausumat

57 Kantajat esittävät kanneperusteen, jossa ne väittävät, ettei tutkintaa ollut toimitettu, kun riidanalainen toimenpide oli katsottu valtiontueksi.

58 Komissio katsoo, ettei kolmatta kanneperustetta voida ottaa tutkittavaksi.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

59 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdan mukaan kanteessa on oltava yhteenveto kanteen oikeudellisista perusteista. Tämä on ilmaistava niin selvästi ja tarkasti, että vastaaja voi valmistella puolustuksensa ja että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi antaa kanteen johdosta ratkaisun tietyissä tapauksissa jopa ilman muita tietoja. Kannekirjelmässä on näin ollen nimenomaisesti selitettävä, mitä kanteen perustana oleva oikeudellinen peruste sisältää, eikä pelkkä kanneperusteen abstrakti mainitseminen täytä työjärjestyksessä asetettuja vaatimuksia (ks. asia T-224/00, Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients v. komissio, tuomio 27.9.2003, Kok., s. II-2597, 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

60 Kantajat eivät tässä asiassa ole kehitelleet tätä perustetta kirjelmissään eivätkä istunnossa, joten ainoa niiden esittämä kolmatta kanneperustetta koskeva viittaus on sen abstrakti mainitseminen ensimmäisen kanneperusteen otsikossa. Vaikka ne ovat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämän kysymyksen johdosta istunnossa todenneet, että tuon perusteen kehittelyn pitäisi olla löydettävissä niiden muita kanneperusteita koskevista kehittelyistä, on muistutettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tehtävänä ei ole yrittää saada selville kaikista jonkin kanneperusteen tueksi vedotuista seikoista, voidaanko näitä seikkoja käyttää myös toisen kanneperusteen tueksi (ks. vastaavasti asia T-322/01, Roquette Frères v. komissio, tuomio 27.9.2006, Kok., s. II-3137, 209 kohta).

61 Tästä seuraa, ettei kolmatta kanneperustetta oteta tutkittavaksi.

Neljäs kanneperuste, jonka mukaan perustelut puuttuvat

Asianosaisten lausumat

62 Kantajat väittävät, että riitautettu päätös on lainvastainen, koska siinä ja aloittamispäätöksessä ei selitetä niitä syitä, joiden vuoksi komissio on päätellyt, että riidanalaisen toimenpide on EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu valtiontuki. Riitautetun päätöksen perusteluissa olevia puutteita ei voida korjata siinä olevalla viittauksella ENEL-päätökseen. Tuo päätös ei nimittäin koskenut niiden niin kutsuttujen ”kunnallistettujen” yritysten hyväksi toteutettuja toimenpiteitä, joista tässä asiassa on kyse.

63 Lopuksi kantajat katsovat, että vaikka ENEL-päätös haluttaisiinkin ottaa huomioon riitautetun päätöksen perustelemiseksi, kyse on vakavista perusteluvirheistä. Hukkakustannusten kattamista koskevaa Italian järjestelmää tutkitaan siinä epätäsmällisesti, ja yhteisöjen tuomioistuimen veronluonteisia maksuja koskevasta oikeuskäytännöstä tehdyt päätelmät ovat vääriä.

64 Komissio muistuttaa ensiksi, että Italian hallitus, joka on riitautetun päätöksen adressaatti, on ilmoittanut riidanalaisen toimenpiteen EY 88 artiklan 3 kohdan perusteella pitäen sitä valtiontukena, ja näin oli tapahtunut ENEL-päätöksen taustalla olleiden tukien osalta. Se oli siis riitautetussa päätöksessä vain vahvistanut Italian hallituksen tekemän luonnehdinnan. Toiseksi komissio on riitautetussa päätöksessä vahvistanut kaikki aloittamispäätöksessä tekemänsä alustavat päätelmät, eivätkä Italian tasavalta ja AEM Torino olleet esittäneet huomautuksia tästä päätöksestä. Kolmanneksi riitautetun päätöksen oikeudellinen kehys on sama kuin ENEL-päätöksen, minkä komissio on nimenomaisesti todennut riitautetussa päätöksessä.

65 Näin ollen komissio katsoo, että se asiayhteys, jonka sekä Italian hallitus että AEM Torino hyvin tunsivat ja jonka valossa riitautetun päätöksen perusteluja on arvioitava, käsittää aloittamispäätöksen lisäksi myös ENEL-päätöksen, jonka perustelujen avulla on mahdollista selvästi ymmärtää se ajatuksenkulku, joka johti päättelemään, että riidanalainen toimenpide rahoitettiin valtion varoista. Koska Italian viranomaiset ja AEM Torino eivät olleet esittäneet huomautuksia aloittamispäätöksessä esitetyistä alustavista päätelmistä, komissio katsoo, että riitautettu päätös voitiin perustella ylimalkaisesti.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

66 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan toimenpiteen perustelut määräytyvät sen luonteen mukaan, ja niistä on selkeästi ilmettävä toimenpiteen tehneen toimielimen päättely siten, että ne, joita toimenpide koskee, ymmärtävät sen perustan ja että tuomioistuin voi tarkistaa, että toimenpide on perusteltu, ilman että perusteluissa tarvitsee kuitenkaan esittää kaikkia asiaan liittyviä oikeudellisia seikkoja ja tosiseikkoja koskevia yksityiskohtia, koska tutkittaessa, ovatko perustelut EY 253 artiklan mukaisia, otetaan huomioon sekä kyseisen toimenpiteen sanamuoto että sen oikeudellinen ja tosiasiallinen asiayhteys (ks. asia T-171/02, Regione autonoma della Sardegna v. komissio, tuomio 15.6.2005, Kok., s. II-2123, 73 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

67 Tässä asiassa on totta, että komissio esittää riitautetussa päätöksessä riidanalaisen toimenpiteen luonnehtimisesta valtiontueksi vain yhden ainoan virkkeen, jonka mukaan se ”on todennut, että tutkittavana olevaa toimenpidettä [oli] pidettävä valtiontukena”.

68 On kuitenkin korostettava, että riitautettu päätös tehtiin niin Italian hallituksen kuin kantajienkin hyvin tuntemassa asiayhteydessä ja että se on osa vakiintunutta päätöskäytäntöä.

69 Tästä on aluksi syytä todeta, että Italian hallitus on 21.3.2005 päivätyssä ilmoituksessaan itsekin (ks. edellä 4 kohta) pitänyt riidanalaista toimenpidettä valtiontukena.

70 Toiseksi on syytä todeta, että tässä asiassa riitautetun päätöksen oikeudellinen ja tosiasiallinen asiayhteys käsittää aloittamispäätöksen lisäksi ENEL-päätöksen, johon viitataan nimenomaisesti aloittamispäätöksen 5 kohdassa ja riitautetun päätöksen viidennessä perustelukappaleessa. Komissio on riitautetun päätöksen viidennessä perustelukappaleessa erityisesti todennut, että riidanalainen toimenpide ”perus[tui] komission hyväksymään vastaavaan toimenpiteeseen”, ja täsmentänyt, että kyse oli toimenpiteestä, joka oli ollut ENEL-päätöksen kohteena.

71 ENEL-päätöksen 3.1 kohdassa kuvataan yksityiskohtaisesti ne syyt, joiden vuoksi komissio katsoi, että sen kohteena olleet toimenpiteet olivat valtiontukea. Se selitti siinä, miksi se katsoi kunkin EY 87 artiklan 1 kohdassa asetetun edellytyksen täyttyvän kyseisen toimenpiteen osalta. Nämä selitykset ovat pikemminkin lyhyitä valikoivuutta, jäsenvaltioiden väliseen kauppaan kohdistuvaa vaikutusta ja tuensaajille myönnettyä etua koskevien arviointiperusteiden osalta, mutta perusteellisempia sen arviointiperusteen osalta, joka koskee valtion varoista tapahtuvaa rahoitusta, mikä heijastaa sitä, että kyseisen toimenpiteen kannalta katsoen toisten perusteiden arviointi on ollut vaikeampaa kuin toisten. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että nämä selitykset ovat sellaisinaan riittäviä perusteluja, kun edellä 66 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö otetaan huomioon.

72 Koska kyse ei kuitenkaan ole riidanalaisen toimenpiteen vaan muun, tosin samankaltaisen toimenpiteen perusteluista, näiden perustelujen merkitys riidanalaisen toimenpiteen kannalta katsoen on sekin tarkistettava ottaen huomioon näiden kahden toimenpiteen väliset erot. Kantajat kiistävät nimittäin sen, että ENEL-päätös voitaisiin ottaa huomioon riitautetun päätöksen perusteluna, sillä se ei koske niin kutsuttujen ”kunnallistettujen” yritysten hyväksi toteutettuja toimenpiteitä, joita tämä asia koskee, vaan yksinomaan muiden yritysten, eli ENEL-konserniin kuuluvien yritysten ja sellaisten muiden yritysten hyväksi toteutettuja toimenpiteitä, joille ENEL:n vanhat laitokset olivat siirtyneet (ks. edellä 3 kohta).

73 Tästä on syytä todeta, että ENEL-päätöksen ja riitautetun päätöksen taustalla olleessa asiassa tarkoitetut toimenpiteet perustuvat samoihin Italian oikeuden mukaisiin oikeudellisiin perusteisiin, kuten ENEL-päätöksen 2.1 kohdasta ja aloittamispäätöksen 4 kohdasta ilmenee. On myös syytä todeta, että tuensaajayritykset kuuluvat samalle talouden alalle eli sähköntuotanto ja/tai -jakelualalle, että kyseiset toimenpiteet on molemmissa tapauksissa tarkoitettu direktiivin 96/92 täytäntöönpanosta aiheutuneesta sähkömarkkinoiden vapauttamisesta aiheutuvien hukkakustannusten kattamiseen ja että kyseisten summien keräys- ja jakelutavat ovat samoja, sillä molemmissa tapauksissa kyseiset summat kerätään kaikilta energian loppukuluttajilta soveltamalla samaa sähkötariffiin A 6 -osatekijää, ja tämän jälkeen niitä hoitaa CCSE erityisellä tilillä ennen niiden maksamista tuensaajayrityksille.

74 Näiden kahden toimenpiteen välisen yhteyden osoittaa myös se seikka, että komissio on ENEL-päätöksen 2.1 kohdassa korostanut, että niin kutsuttujen ”kunnallistettujen” yritysten, joista se nimenomaisesti mainitsee AEM Torinon, hukkakustannuksista tultaisiin antamaan erilliset kansalliset säännökset ja että viimeksi mainitusta annettaisiin tieto ja siitä tehtäisiin päätös myöhemmin. Samoin komissio viittaa aloittamispäätöksen 5 kohdassa nimenomaisesti siihen, että niin kutsuttujen ”kunnallistettujen” yritysten hukkakustannukset eivät aikanaan olleet ENEL-päätöksen kohteena.

75 Edellä todetusta seuraa, että kyseiset kaksi toimenpidettä liittyvät toisiinsa siinä määrin ja ovat siinä määrin samankaltaisia, että perustelut, jotka on esitetty, kun toinen niistä on katsottu valtiontueksi, ilmentävät riittävän selvästi toisenkin perusteluihin liittyvää komission ajatuksenkulkua siten, että kantajat ymmärtävät sen perustan ja että tuomioistuin voi tarkistaa, että toimenpide on perusteltu siten kuin edellä 66 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitetaan. Muutoinkin on selvää, että kantajat ovat kyenneet varmistamaan puolustuksensa käytettävissään olevien asiakirjojen ja tietojen perusteella, sillä ne riitauttavat kannekirjelmässään ENEL-päätöksen perustelut koko laajuudessaan.

76 Kantajien väitteestä, jossa ne toteavat, että vaikka ENEL-päätös haluttaisiinkin ottaa huomioon riitautetun päätöksen perusteluja tarkasteltaessa, hukkakustannuksia koskevaa Italian järjestelmää tarkastellaan siinä vain epätäsmällisesti ja siitä tehdään vääriä päätelmiä, on syytä muistuttaa, että perustelujen puuttuminen tai puutteellisuus muodostavat olennaisten menettelymääräysten rikkomista koskevan erillisen kanneperusteen, joka sellaisena on erillinen riitautetun päätöksen perustelujen virheellisyyttä koskevasta kanneperusteesta, jota valvotaan tutkittaessa tämän päätöksen oikeellisuutta (asia T-84/96, Cipeke v. komissio, tuomio 7.11.1997, Kok., s. II-2081, 47 kohta). Kantajien tämä väite liittyy vain perustelujen aineelliseen paikkansapitävyyteen. Näin ollen sillä ei voida kyseenalaistaa sitä, että komissio on riitautetussa päätöksessä noudattanut perusteluvelvollisuuttaan.

77 Neljäs kanneperuste on siis perusteettomana hylättävä.

Toinen kanneperuste, jonka mukaan ”tuen maksamisen keskeyttäminen” on lainvastaista

78 Kantajien toinen kanneperuste jakautuu kahteen osaan, jotka koskevat yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-355/95 P, TWD vastaan komissio, 15.5.1997 antaman tuomion (Kok., s. I-2549) ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa T-244/93 ja T-486/93, TWD vastaan komissio, 13.9.1995 antaman tuomion (Kok., s. II-2265; jäljempänä asiassa Deggendorf noudatettu oikeuskäytäntö) merkityksettömyyttä nyt esillä olevaa asiaa tutkittaessa ja sitä, ettei aikaisemman tuen ja riidanalaisen toimenpiteen yhteisvaikutuksesta aiheutuvaa kilpailun vääristymistä ollut arvioitu.

Toisen kanneperusteen ensimmäinen osa, joka koskee asiassa Deggendorf noudatetun oikeuskäytännön merkitystä

– Asianosaisten lausumat

79 Kantajat väittävät pääasiallisesti, että valtiontuen ”maksamisen keskeyttämiselle” edellä mainitussa asiassa Deggendorf noudatetussa oikeuskäytännössä tarkoitetuin tavoin on asetettu seuraavat kolme edellytystä: ensinnäkin se, että saatu tuki on julistettu lainvastaiseksi, toiseksi se, että se on määrätty perittäväksi takaisin, ja kolmanneksi se, että tuensaajayhtiö on jättänyt noudattamatta tätä määräystä. Nyt esillä olevassa asiassa komissio on verovapautuksia koskevassa päätöksessä vain tuominnut tukijärjestelmän tuensaajayrityksiä kuitenkaan yksilöimättä ja vahvistamatta niitä tarkkoja määriä, jotka niiden oli maksettava takaisin. Olemassa ei siis ole takaisinperintämääräystä, jota kantajat eivät olisi noudattaneet.

80 Kantajat lisäävät, ettei niiden voida katsoa olevan vastuussa siitä mahdollisesti perusteettomasta viivästyksestä, johon Italian tasavalta oli syyllistynyt määrätessään verovapautuksista tehdyssä päätöksessä tarkoitetun tuen takaisinperinnästä. Kantajat katsovat, että jos asiassa Deggendorf noudatetun oikeuskäytännön mukaan yhteismarkkinoille soveltuvan uuden tuen ”maksamisen keskeyttämistä” voitaisiin perustella tällaisella viivästyksellä, tälle toimenpiteelle annettaisiin selvästi rankaiseva sisältö, mitä tuomioistuimet eivät kuitenkaan ole halunneet, ja näin tapahtuisi, vaikka sille ei yhteisön oikeudessa ole mitään oikeudellista perustaa.

81 Komissio väittää ensinnäkin, ettei sen tarvitse tutkia, minkä menettelytavan tuensaajayritys omaksuu takaisinperintämääräyksen suhteen, vaan se tutkii kyseisen jäsenvaltion menettelytavan, ja toiseksi, että se katsoi, että AEM Torino oli tässä tapauksessa saanut lainvastaista ja yhteismarkkinoille soveltumatonta tukea, joka Italian valtiolla oli velvollisuus periä takaisin. Komissio muistuttaa tässä suhteessa, että

yhteisöjen tuomioistuin on tuominnut Italian tasavallan siitä, ettei se säädetyssä määräajassa ollut perinyt takaisin verovapautusjärjestelmään liittynyttä tukea (em. asia komissio v. Italia).

– Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

82 Ensiksi on syytä muistuttaa, että EY 88 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä kohdassa annetaan komissiolle vastuu yhteisöjen tuomioistuinten valvonnassa toimeenpanna erityinen menettely, jolla järjestetään niiden tukien jatkuva tutkinta ja valvonta, jotka jäsenvaltiot aikovat ottaa käyttöön (asia C-301/87, Ranska v. komissio, tuomio 14.2.1990, Kok., s. I-307 Kok. Ep. X, s. 319, 16 kohta ja asia C-294/90, British Aerospace ja Rover v. komissio, tuomion 4.2.1992, Kok., s. I-493, 10 kohta). Erityisesti kun komissio arvioi tukien soveltuvuutta yhteismarkkinoille EY 87 artiklan 3 kohdan mukaisesti, sillä on laaja harkintavalta, jonka käyttäminen edellyttää taloudellisten ja sosiaalisten seikkojen arvioimista yhteisön edun kannalta katsoen (em. asia Ranska v. komissio, tuomion 49 kohta). Kun komissio tutkii tietyn valtiontuen soveltuvuutta yhteismarkkinoille, sen on otettava huomioon kaikki asian kannalta merkitykselliset seikat ja tarpeen tullen myös aikaisemmassa päätöksessä jo arvioidut seikat sekä tässä aikaisemmassa päätöksessä jäsenvaltiolle jo mahdollisesti asetetut velvollisuudet (asia C-261/89, Italia v. komissio, tuomio 3.10.1991, Kok., s. I-4437, 20 kohta).

83 Yhteisöjen tuomioistuin on asiassa Deggendorf noudatetussa oikeuskäytännössä päätellyt tästä, että komissio ei ylittänyt harkintavaltaansa, kun se sellaista tukihanketta tutkiessaan, jonka jäsenvaltio aikoi myöntää eräälle yritykselle, teki päätöksen, jossa se julisti tuon tuen yhteismarkkinoille soveltuvaksi mutta jossa se kuitenkin kyseisten tukien yhteisvaikutuksen vuoksi asetti edellytykseksi, että yritys ensin maksaisi takaisin aikaisemman lainvastaisen tuen (ks. vastaavasti em. asia TWD v. komissio, tuomio 15.5.1997, 25–27 kohta).

84 Kantajien ajatuksenkulku on seurausta edellä mainitussa asiassa TWD vastaan komissio 15.5.1997 annetun tuomion väärästä tulkinnasta ja siitä, etteivät ne tunne valtiontuen valvontamenettelyn ominaispiirteitä, sillä niiden mukaan tämä menettely on ymmärrettävä tuensaajayrityksen ja komission välisenä suhteena eikä suhteena, joka jäsenvaltion ja komission välillä tässä suhteessa todellisuudessa on. Tämä väärä lähestymistapa saa kantajat katsomaan, että kyseisen oikeuskäytännön mukaan sen päätöksen, jolla aikaisempi lainvastainen tuki julistetaan yhteensoveltumattomaksi ja jolla se määrätään perittäväksi takaisin, kohteena on tuki, jonka tuensaajayritykset ovat todellisuudessa saaneet ja jota ne eivät ole palauttaneet.

85 On syytä muistuttaa, että komission valtiontuen alalla tekemät päätökset osoitetaan vain ja ainoastaan kyseessä oleville jäsenvaltioille (ks. EY 88 artiklan soveltamismenettelystä 22.3.1999 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 659/1999 (EYVL L 83, s. 1) ja asia C-367/95 P, komissio v. Sytraval ja Brink's France, tuomio 2.4.1998, Kok., s. I-1719, 45 kohta). Tästä seuraa, että kun komissio ottaa huomioon kaikki asian kannalta merkitykselliset seikat, mukaan lukien aikaisemmassa päätöksessä jo arvioidut seikat ja tuossa päätöksessä jäsenvaltiolle edellä mainitun oikeuskäytännön nojalla mahdollisesti asettamansa velvollisuudet (em. asia Italia v. komissio, tuomion 20 kohta), se tutkii yksinomaan tuolla päätöksellä jäsenvaltiolle asetetut velvollisuudet mutta ei velvollisuuksia, joita siitä tarpeen tullen saattaa aiheutua tuensaajayritykselle. Samoin on niin – kuten komissiokin aivan oikein korostaa –, että se ei koskaan osoita palauttamismääräyksiä yrityksille vaan aina jäsenvaltioille, joiden on puolestaan velvoitettava tuensaajayritykset palauttamaan saadut summat.

86 Tämän asian tosiseikat eivät tässä suhteessa eroa edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa TWD vastaan komissio 15.5.1997 annettuun tuomioon johtaneissa asioissa kyseessä olleista tosiseikoista. Komissio oli noissa molemmissa asioissa erityisesti todennut, että kyseinen jäsenvaltio oli myöntänyt yhteismarkkinoille soveltumatonta tukea, vaikka komissio ei ollut antanut tähän etukäteen lupaa, ja määräsi sen takaisinperittäväksi tuensaajayrityksiltä, ja tätä määräystä kyseiset jäsenvaltiot eivät noudattaneet.

87 Näiden kahden asian välinen ainoa ero on se, että edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa TWD vastaan komissio 15.5.1997 annettuun tuomioon johtaneissa asioissa aikaisempi lainvastainen tuki oli yksittäinen tuki, josta oli tehty kyseiselle jäsenvaltiolle osoitettu päätös, jossa määrättiin takaisinperittäväksi yhdeltä ainoalta tuensaajalta täsmällisesti laskettu tuki, kun taas nyt esillä olevassa asiassa aikaisempi lainvastainen tuki kuului verovapautusjärjestelmään, jonka tuensaajayrityksille tuottaman edun tarkkaa määrää ei ole Italian viranomaisten yhteistyöhaluttomuuden vuoksi voitu määrittää eikä laskea verovapautuksista tehdyssä päätöksessä.

88 Tällä erolla ei voida perustella asiassa Deggendorf noudatetun oikeuskäytännön mukaisen ratkaisun soveltamatta jättämistä tässä asiassa. Kuten komissio toteaa, tämä oikeuskäytäntö vastaa ensinnäkin tarvetta välttää takaisin maksamatta jääneen tuen ja suunnitellun tuen yhteisvaikutus, jolla annettaisiin yritykselle lainvastainen kilpailuetu, joka vääristäisi kilpailua yhteisön edun vastaisella tavalla (em. asia TWD v. komissio, tuomio 13.9.1995, 83 kohta). Tämä tarve on sama, olipa kyse sitten yksittäisestä tuesta tai tukijärjestelmän perusteella myönnetystä tuesta.

89 Tältä osin on vielä syytä korostaa, että se, ettei komissio esitä lainvastaista tukea saaneita yrityksiä tai niiden saamia tarkkoja määriä koskevia täsmällisiä tietoja, ei vaikuta takaisinperintämääräyksen pätevyyteen eikä ole este sen täytäntöönpanolle, koska kyseisen jäsenvaltion on helpompi saada nämä tiedot ja koska komissiolla on toimivalta tehdä päätös käytettävissään olevien tietojen perusteella, jos kyseinen jäsenvaltio ei toimi yhteistyössä (ks. vastaavasti T-109/01, Fleuren Compost v. komissio, tuomio 14.1.2004, Kok., s. II-127, 48–51 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

90 Komissio väittää tässä asiassa – eivätkä kantajat ole sitä kiistäneet –, etteivät Italian tasavalta ja AEM Torino verovapautuksista tehtyyn päätökseen johtaneessa asiassa käyttäneet tilaisuutta esittää komissiolle tämän toistuvista pyynnöistä huolimatta seikkoja, jotka liittyivät viimeksi mainitun erityiseen tilanteeseen kyseisen tuen

takaisinperinnän kannalta katsoen. Ne eivät olleet varsinkaan esittäneet seikkoja, joista olisi selvinnyt, ettei AEM Torinolla sen erityistilanteesta johtuvista syistä ollut velvollisuutta maksaa sitä takaisin. Tästä syystä komissio oli päätellyt käytettävissään olevista tiedoista, että AEM Torino oli saanut lainvastaista ja yhteismarkkinoille soveltumatonta tukea ja että takaisinmaksumenettely oli aloitettu mutta että sitä ei ollut päätetty.

91 Kantajien väitteestä, jonka mukaan aikaisemman tuen palauttamismääräyksen välttämätön edellytys oli kantajien oman tilanteen tutkiminen, on todettava, että tuo tehtävä kuului Italian tasavallalle kansallisessa takaisinperintämenettelyssä. Yhteisöjen tuomioistuin on näet katsonut, että tukijärjestelmän perusteella myönnettyä tukea takaisin perittäessä jäsenvaltion velvollisuus takaisin perittävän tuen täsmällisen määrän laskemiseen on osa laajempaa, komissiota ja jäsenvaltioita valtiontukia koskevia perustamissopimuksen määräyksiä täytäntöön pantaessa molemminpuolisesti sitovaa lojaalin yhteistyön velvoitetta, erityisesti silloin, kun laskutoimitukset riippuvat tiedoista, joita jäsenvaltio ei ole toimittanut komissiolle. Samoin silloin, kun jäsenvaltiolla on epätietoisuutta siitä, kenelle palauttamismääräykset on osoitettava, se voi saattaa nämä ongelmat komission arvioitaviksi (ks. vastaavasti asia C-382/99, Alankomaat v. komissio, tuomio 13.6.2002, Kok., s. I-5163, 91 ja 92 kohta). Kantajien arvostelu, jonka kohteena oli niiden yksilöllisen tilanteen tutkimatta jättäminen, olisi siis pitänyt osoittaa Italian tasavallalle eikä komissiolle.

92 Se, että Italian tasavalta säännönvastaisesti pidättyi tässä suhteessa noudattamasta velvollisuuksiaan, minkä yhteisöjen tuomioistuimen edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Italia antama tuomio osoittaa, ei voi estää komissiota tekemästä käytettävissään olevista tiedoista kaikkia niitä päätelmiä, jotka sen on tehtävä sen uuden tuen yhteensoveltuvuudesta, jonka Italian tasavalta aikoo myöntää samalle yritykselle. Muunlaisella ratkaisulla palkittaisiin sellaisia jäsenvaltioita, jotka myöntävät lainvastaista tukea ja jotka tämän jälkeen kaiken lisäksi eivät noudata lojaalia yhteistyötä koskevaa velvollisuuttaan, ja sillä poistettaisiin valtiontuen valvontajärjestelmän tehokkuus.

93 Tästä seuraa, että toisen kanneperusteen ensimmäinen osa on perusteettomana hylättävä.

Toisen kanneperusteen toinen osa, jonka mukaan aikaisemman tuen ja riidanalaisen toimenpiteen yhteisvaikutuksesta aiheutunutta kilpailua vääristävää vaikutusta ei ole arvioitu

– Asianosaisten lausumat

94 Kantajat väittävät pääasiallisesti, että komissio ei ole noudattanut velvollisuuttaan näyttää toteen aikaisemman lainvastaisen tuen ja uuden tuen yhteisvaikutuksesta aiheutuvat mahdolliset negatiiviset kilpailuvaikutukset eikä velvollisuuttaan yksilöidä ne markkinat, joilla nämä vaikutukset aiheutuisivat.

95 Niiden mukaan komission tehtävänä on selittää, mistä syystä uutta tukea, joka sinänsä soveltuu yhteismarkkinoille, ei voitu maksaa siltä osin kuin se yhdessä muun aikaisemman, palauttamatta jääneen tuen kanssa saattoi aiheuttaa kilpailun vääristymistä. Kantajat kiistävät komission menettelyn, kun se yrittää vyöryttää kantajille todistustaakan tuen yhteisvaikutuksesta ja kun se näin yrittää asettaa EY 87 artiklan 3 kohdassa määrättyjen poikkeusten soveltamiselle lisäedellytyksen. Asiassa Deggendorf noudatetun oikeuskäytännön tarkoituksena ei ole asettaa tuen hyväksymiselle uutta muodollista edellytystä, josta ei määrätä EY:n perustamissopimuksessa eikä johdetussa oikeudessa ja joka tästä syystä on lainvastainen.

96 Kantajien mukaan ei voida hyväksyä, että komissio kieltäytyy tällaisen tarkastelun suorittamisesta sillä tekosyyllä, ettei sen käytettävissä ole kaikkia tähän tarvittavia tietoja. Se seikka, ettei komissio kyennyt määrittämään aikaisemman lainvastaisen tuen määrää, on seurausta sen valinnasta olla tutkimatta, mikä oli verovapautuksista tehdyssä päätöksessä kyseessä olleiden yritysten yksilöllinen tilanne, ja tehdä siitä piittaamatta tukijärjestelmää koskeva päätös. Komissio ei saa tuon päätöksen kansallisessa täytäntöönpanossa mahdollisesti olevien puutteiden vuoksi moittia tuensaajia vetoamalla asiassa Deggendorf noudatettuun oikeuskäytäntöön muuta tukea tutkiessaan.

97 Komissio katsoo soveltaneensa tässä asiassa asianmukaisesti asiassa Deggendorf noudatetusta oikeuskäytännöstä ilmenevää ratkaisua. Se oli tähän oikeuskäytäntöön viitaten erityisesti palauttanut mieliin aloittamispäätöksessä ilmaisemansa epätietoisuuden, joka liittyi aikaisemman tuen ja riidanalaisen toimenpiteen yhteisvaikutuksesta aiheutuvan kilpailun vääristymisen vaaraan, ja se oli todennut, etteivät Italian tasavalta ja AEM Torino olleet häivyttäneet tätä epätietoisuutta. Komission mukaan sillä oli riitautettua päätöstä tehdessään oikeus käyttää perustana sitä tehtäessä käytettävissä olleita tietoja päätelläkseen, että kyseisten tukien yhteisvaikutukseen olennaisesti liittyvää vaaraa koskeva epätietoisuus oli yhä olemassa.

98 Komission mukaan edellä mainitussa asiassa TWD vastaan komissio 15.5.1997 annetusta tuomiosta (26 kohta) ilmenee, että uuden tuen ja aikaisemman, takaisin maksamatta jääneen lainvastaisen tuen yhteisvaikutuksen puuttuminen on osa niitä yleisiä edellytyksiä, jotka mahdollistavat sen, että jotakin niistä perustamissopimuksessa määrätyistä poikkeuksista, jotka perustamissopimuksen mukaan voidaan tehdä, kun kyse on tuen soveltuvuudesta yhteismarkkinoille, voidaan soveltaa. Tästä syystä on syytä soveltaa vakiintunutta oikeuskäytäntöä, jonka mukaan kyseisen jäsenvaltion tehtävänä on esittää kaikki sellaiset seikat, joiden nojalla komissio voi tutkia, täyttyvätkö vaaditun poikkeuksen soveltamisedellytykset.

99 Komissio huomauttaa lisäksi, että jos asiassa Deggendorf noudatetussa oikeuskäytännössä tehdyn ratkaisun soveltaminen riippuisi siitä, että jäsenvaltiot ovat päättäneet tutkintamenettelyt ja ilmoittaneet komissiolle eri tuensaajayritysten saaman tuen määrää koskevat tiedot, valtiontuen valvontajärjestelmältä poistettaisiin sen tehokkuus ”palkitsemalla” niitä jäsenvaltioita, jotka eivät noudata tietojenantovelvollisuuttaan ja lojaalia yhteistyötä koskevaa velvollisuuttaan.

– Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

100 Aivan aluksi on syytä muistuttaa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan jäsenvaltio, joka pyytää lupaa saada myöntää perustamissopimuksen määräyksistä poiketen tukea, on velvollinen harjoittamaan komission kanssa yhteistyötä, jonka aikana jäsenvaltion asiana on muun muassa toimittaa kaikki ne tiedot, joiden perusteella komissio voi tutkia, täyttyvätkö vaaditun poikkeuksen soveltamisedellytykset (asia C-364/90, Italia v. komissio, tuomio 28.4.1993, Kok., s. I-2097, 20 kohta; yhdistetyt asiat T-132/96 ja T-143/96, Freistaat Sachsen ym. v. komissio, tuomio 15.12.1999, Kok., s. II-3663, 140 kohta ja em. asia Regione autonoma della Sardegna v. komissio, tuomion 129 kohta).

101 Tämä velvollisuus on ulotettu suunnitellun tuen mahdolliseen saajaan. On nimittäin katsottu, että koska komissio on suorittanut EY 88 artiklan 2 kohdan mukaisen menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä riittävän alustavan arvioinnin niistä syistä, joiden takia sillä on syytä epäillä kyseisen tuen soveltuvuutta yhteismarkkinoille, asianomaisen jäsenvaltion ja mahdollisen tuensaajan on esitettävä sellaiset seikat, joiden avulla voidaan osoittaa, että kyseinen tuki soveltuu yhteismarkkinoille, ja mahdollisesti ilmoitettava sellaisista erityisistä seikoista, jotka koskevat jo maksetun tuen palauttamista siinä tapauksessa, että komissio sitä vaatisi (em. asia Fleuren

Compost v. komissio, tuomion 45 kohta; ks. myös vastaavasti asia T-176/01, Ferriere Nord v. komissio, tuomio 18.11.2004, Kok., s. II-3931, 93 ja 94 kohta ja analogisesti yhdistetyt asiat C-74/00 P ja C-75/00 P, Falck ja Acciaierie di Bolzano v. komissio, tuomio 24.9.2002, Kok., s. I-7869, 170 kohta).

102 Kantajat väittävät, että jäsenvaltion ja tuensaajayrityksen velvollisuutta antaa komissiolle sellaiset tiedot, jotka osoittavat ehdotetun tuen yhteensoveltuvuuden, ei voida ulottaa aikaisemman lainvastaisen tuen ja uuden tuen yhteisvaikutukseen, sillä tämä viimeksi mainittu peruste ei kuulu EY 87 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuihin poikkeamisen edellytyksiin.

103 Tätä väitettä ei voida hyväksyä. Aluksi on todettava, että edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa TWD vastaan komissio 15.5.1997 annetun tuomion ja edellä mainitussa asiassa TWD vastaan komissio 13.9.1995 annetun tuomion sanamuoto huomioon ottaen ei voida katsoa, että yhteisöjen tuomioistuin ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisivat tarkoittaneet ottaa käyttöön valtiontuen yhteismarkkinoille soveltuvuutta koskevan, EY 87 artiklan 3 kohdasta eroavan uuden edellytyksen. Ne ovat päinvastoin selvästi katsoneet, että peruste, jolla arvioidaan, puuttuuko uudelta tuelta, kun sitä tutkitaan aikaisemman lainvastaisen, yhteismarkkinoille soveltumattoman ja palauttamattoman tuen kanssa, yhteisvaikutus sen kanssa, liittyy tuen soveltuvuutta koskevaan yleiseen tarkasteluun, joka komission on suoritettava, ja se on siis vain yksi niistä seikoista, jotka sen on otettava huomioon tätä määräystä soveltaessaan. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa TWD vastaan komissio 13.9.1995 antamansa tuomion 56 kohdassa näet todennut, että kun komissio tutkii valtiontuen soveltuvuutta yhteismarkkinoille, sen on otettava huomioon kaikki asiaan vaikuttavat seikat, niihin tarpeen tullen mukaan lukien aikaisemman päätöksen jo arvioitu asiayhteys, kuten myös ne velvoitteet, jotka tässä päätöksessä on voitu jäsenvaltiolle asettaa. Tästä se on päätellyt, että komissiolla oli toimivalta ottaa huomioon yhtäältä vanhan tuen ja uuden tuen mahdollinen yhteisvaikutus ja toisaalta se seikka, että aikaisempaa tukea, joka oli julistettu lainvastaiseksi, ei ollut palautettu. Yhteisöjen tuomioistuin lisäsi tähän edellä mainitussa asiassa TWD vastaan komissio 15.5.1997 antamansa tuomion 26 kohdassa, että komissiolla on erityisesti riidanalaisiin päätöksiin sovellettavissa olevan EY 87 artiklan 3 kohdan soveltamisalaan kuuluvissa asioissa laaja harkintavalta, jonka käyttäminen edellyttää taloudellisten ja sosiaalisten seikkojen arvioimista yhteisön edun kannalta katsoen.

104 Tästä seuraa, että jäsenvaltiolla ja uuden tuen mahdollisella saajayrityksellä oleva velvollisuus esittää komissiolle sellaiset seikat, joilla näytetään toteen, että tämä tuki soveltuu yhteismarkkinoille (ks. edellä 100 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö), ulottuu myös siihen, että niiden on näytettävä toteen, ettei uudella tuella ja aikaisemmalla lainvastaisella, yhteismarkkinoille soveltumattomalla ja palauttamattomalla tuella ole yhteisvaikutusta.

105 Vielä on tutkittava, täyttyykö mainitussa oikeuskäytännössä asetettu edellytys tässä asiassa, tutkimalla, sisältyykö aloittamispäätökseen riittävä alustava tarkastelu, jossa esitetään ne syyt, joiden vuoksi komissiolla on ollut epäilyjä kyseisten tukien soveltuvuudesta yhteismarkkinoille.

106 Tästä on syytä todeta, että komissio on aloittamispäätöksen 30 ja 31 kohdassa selittänyt yksityiskohtaisesti ne syyt, joiden vuoksi se aikoi asiassa Deggendorf noudatetusta oikeuskäytännöstä ilmenevää ratkaisua soveltaen asettaa riidanalaisen tuen soveltuvuuden edellytykseksi sen, että verovapautusjärjestelmään liittyvä lainvastainen tuki ensin palautettaisiin.

107 Se on kyseisen päätöksen 35 ja 37 kohdassa muun muassa todennut, etteivät Italian viranomaiset olleet kyenneet ilmoittamaan niitä määriä, jotka AEM Torinon oli palautettava, eikä niiden maksu- ja erääntymisehtoja ja että se näin ollen katsoi, ettei se kyennyt arvioimaan aikaisemman tuen ja uuden tuen yhteisvaikutusta eikä tästä mahdollisesti aiheutuvaa yhteismarkkinoiden vääristymistä.

108 Italian tasavallan ja AEM Torinon tehtävänä oli siis antaa komissiolle muodollisessa tutkintamenettelyssä sellaiset tiedot, jotka olisivat osoittaneet, ettei aikaisemmalla tuella ja riidanalaisella toimenpiteellä ollut yhteisvaikutusta ja ettei niistä aiheutunut

yhteismarkkinoiden vääristymistä. Kantajien väitteitä, joissa ne moittivat komissiota siitä, ettei se ollut riitautetussa päätöksessä osoittanut, että aikaisemmalla lainvastaisella tuella ja riidanalaisella toimenpiteellä yhdessä oli mahdollisia negatiivisia kilpailuvaikutuksia, ei tästä syystä voida hyväksyä, sillä komission tehtäviin ei kuulu etsiä tällaiset vaikutukset todistavia tietoja, kun Italian tasavalta ja kantajat eivät millään tavoin ole toimineet yhteistyössä.

109 Kantajien lausumasta, jossa ne moittivat komissiota siitä, ettei tämä ole tutkinut markkinoita, on muistutettava olevan riittävää, että komissio näyttää kyseisen tuen saattaneen vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja vääristävän tai uhkaavan vääristää kilpailua, eikä sen ole tarpeen – toisin kuin kantajat väittävät – määritellä relevantteja markkinoita (ks. vastaavasti asia 730/79, Philip Morris Holland v. komissio, tuomio 17.9.1980, Kok., s. 2671, Kok. Ep. V, s. 313, 9–12 kohta ja yhdistetyt asiat T-298/97, T-312/97, T-313/97, T-315/97, T-600/97–T-607/97, T-1/98, T-3/98–T-6/98 ja T-23/98, Alzetta ym. v. komissio, tuomio 15.6.2000, Kok., s. II-2319, 95 kohta).

110 Kuten edellä on todettu, komissio ei tässä asiassa kyennyt arvioimaan aikaisemman lainvastaisen tuen ja uuden tuen yhteisvaikutusta eikä sen mahdollista vaikutusta kilpailuun, sillä Italian viranomaiset ja AEM Torino riidanalaisen toimenpiteen mahdollisena edunsaajana eivät olleet toimineet yhteistyössä. Kun edellä 100 ja 101 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tehdyn ratkaisun taustalla olevaa ajatuksenkulkua seurataan, kantajat eivät voi perustaa väitteitään siihen, ettei Italian tasavalta ollut noudattanut sille kuulunutta velvollisuutta antaa komissiolle kaikki tämän arvioinnin mahdollistavat tiedot, eivätkä myöskään siihen, etteivät ne itse olleet toimineet yhteistyössä, kun ne moittivat komissiota siitä, ettei se rajannut tai analysoinut relevantteja markkinoita, mistä tällainen arviointi olisi sen vapauttanut.

111 Tästä seuraa, että toisen kanneperusteen toinen osa on hylättävä.

112 Koska kantajan kaikki kanneperusteet on hylätty, kanne on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

113 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantajat ovat hävinneet asian, ne on komission vaatimusten mukaisesti velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Kanne hylätään.

2) Iride SpA ja Iride Energia SpA velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Pelikánová Jürimäe Soldevila Fragoso

Julistettiin Luxemburgissa 11 päivänä helmikuuta 2009.

Allekirjoitukset